

ÆresNysgjerrigprisen 2018

Holmestrand Rotary klubb(HRK) har igjen gleden av å dele ut ÆresNysgjerrigprisen. Denne prisen er en hedersbevisning til en person eller en forening som har ytt et uegennyttig bidrag til vårt lokalsamfunn over lang tid.

Rotary`s formål er å fremme og styrke viljen til å gagne andre, som grunnlag for all virksomhet. Den som tildeles prisen må ha arbeidet og virket i samsvar med dette formål.

I år har Holmestrand Rotary Klubb bestemt at prisen skal deles ut til en person som i 40 år har stått i spissen for å gjenreise det stolte og staute industri og bygdesamfunnet Eidsfoss.

Prisen går til Fred Erland Nordseth, og jeg vil be Fred om å komme opp på scenen for å motta prisen.

HRK sin begrunnelse for ÆresNysgjerrig prisen:

Etter en trygg og god oppvekst og skolegang i hjembygda, dro Fred ut i verden for å starte sitt yrkesliv. Målet var å drive leirskole i Ål i Hallingdal. Derfra vendte han tilbake til hjemstedet med tanke på å gjøre det samme der. Men, tro om han ikke i den kulturrike dalen tok med seg mer enn ideer om å drive leirskole!

For den karen som står her nå, kan se tilbake på et livslangt arbeid med å bevare og utvikle Eidsfoss som et kultur og industrihistorisk samfunn, som nevnt i 40 år til nå.

Den betalte jobben har vært som lærer, rådgiver og hovedtillitsvalgt på Hof skole/ Hof kommune og nå Holmestrand.

Men noen av oss makter å yte langt utover det vi kan kalle en normal arbeidsdag! La oss høre litt av hva denne staute karen har utrettet på «fritiden»!

Det hele startet i 1977, da ble Bakeriet i Bråtagata og brygga ved Kølabånn på Eidsfoss, brått revet. **Det** satte sinnene i kok hos flere, deriblant hos Fred. Hof kommune vedtok samme år (enstemmig også i kommunens kulturstyre!) å rive flere av arbeiderboligene i Bråtagata.

Det måtte bli kamp! Riving måtte hindres!

Fred samlet en flokk på ca. 20 personer som han mente ville kjempe for å bevare. Han tok initiativ til dannelsen av «Stiftelsen til aktiv bevaring av

kulturminner og miljø på Eidsfoss» («Stiftelsen Gamle Eidsfoss / SGE»), ble etablert 4. mai 1979. Fred var Stiftelsens første formann og er det fortsatt. Etter etableringen av stiftelsen, ledet han så en beinhard kamp over en treårsperiode, for å hindre riving. Motkreftene var sterke; verket, vegvesenet og kommunen.

Kampen endte med seier!

Støttepilarer var fylkeskonservator Erling Eriksen og Riksantikvaren som allerede i 1978 definerte Eidsfoss som en unik industrihistorisk enhet.

Andre arbeidermiljøer (på Hauane og Gata) og enkeltbygninger fra jernverkstida var også rivingstruet.

Målet for Fred og Stiftelsen var å bevare og utvikle, gi liv og lys tilbake til det lille jernverkssamfunnet nord i Vestfold, grunnlagt av Caspar Herman Hausmann 9. mars 1697, som representere ikke bare lokal, men også regional og nasjonal viktig historie, et «Røros i Vestfold» har Vestfold Fylkeskommune omtalt Eidsfoss som.

En artighet fra en kjent TV kjendis, Erik Diesen, i programmet «Reisebrevet» i TV2, omtalte han Eidsfoss engang som «Verdens Minste By»!

I dag tar Stiftelsen ansvaret for 16 verneverdige bygninger, uten noen form for off. støtte, det driftes med verdens minste administrasjon, på dugnad!

Leiligheter, kro, forsamlingslokale, all-aktivitetshus, verksteder for brukskunst, museum og badstue.

Fred har en filosofi (muligens også flere); **se ting i fugleperspektiv!** Å bevare ett eller to hus, som av noen ble anbefalt i «rivingstida», var derfor ingen tanke – hos Fred!!!

Det var viktig å ta vare på helheten, det var dette som var unikt for Eidsfoss, selv om det ville ta tid og bety noe kaos i en lengre periode.

Det var vel heller ikke mange som hadde tro på noen kro på Eidsfoss, hvor utgangspunktet var en bygning med sund-slåtte ruter, ikke malt siden 1910, en del råte i bunnstokker og uten vann og kloakk. (Kroa har nå eksistert i 30 år)!

Freds styrke har vært å sette seg mål og forfølge det, utvise handlekraft, gjennomføre ideen til ferdig realisering. Han har skisset ut mange av ideene omkring Eidsfoss, men også ledet praktisk flere av prosjektene, over tid!

« En god plan parret med stort pågangsmot gir som regel resultater. Det er utrolig hva 3 par hender kan få gjort», har han uttalt.

Mange har vært med og bidratt, fra starten i 1978 og fram til i dag, men mange av lassene er det Fred som har ledet an.

Han fikk i 1991 Hof kommunes første kulturpris for «sitt utrettelige arbeid for å bevare Eidsfoss...» og Vestfold Ungdomsfylkings Hederspris omtrent samme tid.

I 1982 kjøpte han dampskipet Stadshauptmand Schwartz for 50 øre, overførte skipet deretter til Stiftelsen, med tanke på heving. Et enormt prosjekt, men båten ble hevet 28.10 1995, med 2000 mennesker tilstede, inkl. blues og hornmusikk.

Prosjektet begynner nå, omsider, å nærme seg slutten, hvor den stygge andungen ender som en hvit og vakker svane, som et kulturminne på land, en viktig del av Eidsfoss`'s stolte historie. Skipet vil inngå som en del av guideturen, men også gi muligheter for div. arr. / selskaper. Restaureringn ledes av Fred, ukentlig dugnad. Foreningen Eikerns Dampskipsselskap eier i dag skipet, leder er samme person.

Han var også med å danne Eidsfoss Musikkforening og iverksette Eidsfoss - festivalen.

Fred hadde også en finger med i spillet da Eidsfoss på slutten av 1980-tallet fikk tildelt et storstilet sysselsettingsprosjekt i regi av Miljøverndepartementet og Riksantikvaren, hvor mange av de gamle husene ble satt i stand, Fred ble bla. tildelt konservators rolle.

Nevnes bør også at: i 2012 tok han initiativet til å få Eidsfoss på Statsbudsjettet. Et skriv til ordfører i Hof kommune og Fylkesordfører om dette, ga resultater. Med god hjelp fra disse, to stortingsrepresentanter. og andre, ble dette en realitet i 2015, derfor er 7. okt. – flaggdag på Eidsfoss - 1,5mill. i årlig støtte, ikke meget, men viktig nok – for å bevare, utvikle og formidle «Gamle Eidsfoss».

Et grovt anslag viser at 35000 dugnadstimer er nedlagt på «Gamle Eidsfoss» fra 1978 tom 2012.

Vi kunne fortsatt med mange historier om Fred`'s virke på Eidsfoss, men la oss avslutte med en fra Fred`'s noe mindre kjente side, skihopping!

Langbråtan, hoppbakken som hadde grodd igjen, umulig å få øye på, som nå igjen er framme i lyset! Viden kjent på 1950- og 60-tallet for alle som hoppet på ski fra Vestfold i denne tidsperioden. Noe de fleste gutter drev med den gang. Etter en ringerunde, stilte 15 mann og ei dame – så en lørdag og søndag i juni-18 ,lød motorsager, ryddesager, fliskutter og 30 hender igjen som «musikk» i bygda. Så etter kort tid lå bakken der, inkl. stålstillaset fra 1963, ferdig til bruk. Mange (tidl. skihoppere) fikk en tåre i øyekroken da.

Hvorfor den interessen fra Fred?

Jo, denne karen var en meget lovende skihopper i sitt unge liv, og ble bla. Kretsmester i Nordlibakken i Horten i 1969. Han ble dessuten beste hopper under et renn i Eggeskallet her i byen også. Mener å huske at det på forsiden i Vestfold Arbeiderblad på den tiden sto:

Fred Nordseth, Eidsfoss`' nye Kjell Kopstad. Slik ble det nok ikke!

Fred trives best med de nære ting, og han har sagt at hvis han fikk valget mellom å dra på hotelltur til London eller til Hesthammerøya i Eikern, i solnedgang med bål, pølser og kaffidoktor, hadde han valgt det siste. Han har så til de grader evnet å «Se gleden i de nære ting !» (slik dikteren Arne Paasche Aasen også sa det!).

Fred`s motto sies å være:

For livets glade gutter går solen aldri ned!

La oss håpe det også gjelder for Eidsfoss!

Igjen Fred, våre hjerteligste gratulasjoner med ÆresNyskjerrig prisen.